

3. Журавський В. С. Державна освітня політика: поняття, системність, політичні аспекти / В. С. Журавський // Правова держава: щорічник наукових праць. — Вип. 14. — К. — 2003. — С. 20—30.

4. Огнев'юк В. О. Університетська освіта України в контексті перспектив Європейської інтеграції // Віче. — 2010. — № 20.

Стаття надійшла до редакції 28 травня 2012 р.

УДК 657.1: 001.102

А. В. Озеран, канд. екон. наук,
доцент, докторант кафедри
обліку підприємницької діяльності
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ОБҐРУНТУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЯК ДЖЕРЕЛА ФІНАНСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ

АННОТАЦИЯ. В статье представлены результаты исследования понятия «финансовая отчетность как источника финансовой информации, показана связь между информацией и финансовой отчетностью на основе анализа их свойств.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: информация, экономическая информация, система управления, финансовая информация, финансовая отчетность.

ABSTRACT. The paper presents the results of the term «financial statements» as a source of financial information, shows the relationship between information and financial reporting based on analysis of their properties.

KEY WORDS: information, economic information, management system, financial information, financial statement.

АННОТАЦІЯ. У статті подано результати дослідження поняття «фінансова звітність» як джерела фінансової інформації, показано зв'язок між інформацією та фінансовою звітністю на основі аналізу їх властивостей.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: інформація, економічна інформація, система управління, фінансова інформація, фінансова звітність.

Багаторічна історія досліджень з проблем формування звітності, аналізу і контролю її показників свідчить, що єдиного підходу до визначення категорії «звітність» не існує. Крім трактування звітності, як елементу методу бухгалтерського обліку та способу підсумкового узагальнення облікової інформації науковці (радянські — Макаров В. Г., Бикова А. Л., Німчинов П. П., українсь-

кі — Бутинець Ф. Ф., Верига Ю. А., Пантелєєв В. П., Пушкар М. С. та ін.) переважно розглядають звітність як систему показників (узагальнюючих, взаємопов'язаних, економічних), інші (Лишненко О. В., Ткаченко Н. М., Чебанова Н. В., Василенко Ю. А.) — як сукупність чи систему звітних форм. Всі визначення неодноразово були доведені, на нашу думку, є беззаперечними, однак в епоху постіндустріальної економіки більшу увагу варто сконцентрувати на тлумаченні звітності, у першу чергу, як інформаційного ресурсу (джерела інформації) системи управління.

Дослідження, проведені представниками Житомирської бухгалтерської наукової школи Іваненко В. О. та Семчук І. В. [1, 2], показали, що впродовж 1991—2009 років проблемам організації та методики формування, аналізу та контролю показників бухгалтерської (фінансової) звітності підприємства присвячено в Україні 28 дисертацій (з них 3 докторські), в Росії — 183 (з них 16 докторських). Також дослідники відзначили, що «досить часто науковці у своїх дисертаціях наводять пропозиції щодо удосконалення порядку відображення окремих об'єктів у звітності (зокрема внутрішній), хоч вона і не є предметом їх дослідження» [1]. Отже, із розвитком ринкових відносин, виникненням нових об'єктів обліку, реформуванням вітчизняної системи обліку, збільшенням кола користувачів фінансової інформації інтерес до звітності підприємства постійно зростає.

Метою статті є визначення статусу фінансової інформації в управлінні суб'єктом господарювання та дослідження взаємозв'язку між інформацією і фінансовою звітністю на основі аналізу їх властивостей.

В умовах динамічності сучасного економічного середовища, прискорення процесів глобалізації та інтеграції, розвитку міжнародного фондового ринку, посилення конкуренції та підвищення публічності бізнесу, а також на тлі фінансово-економічної кризи та гучних банкрутств великих компаній (наприклад, американських Enron, WorldCom та ін.) особливу актуальність набуло підвищення якості управління крупного бізнесу та захисту інтересів інвесторів.

Управління як цілеспрямований процес, націлений на досягнення мети, нерозривно пов'язаний з певною інформацією, що відображає внутрішнє і зовнішнє середовища функціонування підприємства. Фактори і результати діяльності підприємства являють собою певним чином перероблену і зафіксовану інформацію.

Усвідомлення ролі інформації в управлінській діяльності невіддільне від ролі інформації в розвитку економічних процесів і суспільства в цілому. В найбільш загальному та вживаному розумінні інформацію (від лат. «informatio» — формування як виявлення своєї сутності) розглядають як роз'яснення, пояснення, повідомлення про будь-які факти, явища, події, що відбуваються у зовнішньому до даної системи середовищі та у самій системі. Існує чимало різноманітних концепцій інформації, зокрема, виділяють філософський, технологічний, кібернетичний, економічний, лінгвістичний підходи [3]. З точки зору кібернетики інформація завжди усуває якусь невизначеність і, як правило, пов'язана з новими, раніше невідомими явищами і фактами. У цьому ж сенсі зазвичай розглядається й економічна інформація, на базі якої ґрунтується управління на окремих рівнях економіки.

Управління економічним об'єктом завжди пов'язано з перетворенням економічної інформації. В будь-якому процесі управління завжди відбувається взаємодія двох систем — керуючої та керованої. Очевидно, що керований вплив (прямий зв'язок) і поточний стан керованого об'єкта (зворотній зв'язок) є нічим іншим, як інформацією (рис. 1).

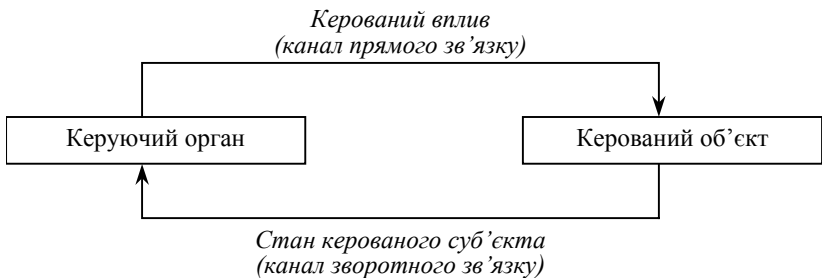

Рис. 1. Створення інформації в процесі управлінні

Для прийняття обґрунтованих рішень, тобто здійснення керованого впливу керуючий орган (система управління) у переважній більшості випадків використовує інформацію, сформовану в системі бухгалтерського обліку і представлену у вигляді звітності.

За ознакою функцій управління облікову інформацію розглядають як різновид економічної інформації. Дослідження [4] доводить, що облікова інформація займає найбільшу питому вагу в структурі економічної інформації, охоплюючи в диверсифікова-

них корпораціях і товариствах близько 80—85 % усієї документації та близько 83—90 % кількості показників.

Фінансову звітність найчастіше ототожнюють з обліковою інформацією або розглядають як її продукт. Ми підтримуємо точку зору проф. Хомина П. Я., який зазначає, що «звітність є самостійною системою подання даних, необхідних для інформаційного забезпечення менеджменту» [5].

Досліджуючи сутність фінансової звітності, деякі автори називають її елементом, компонентом інформаційного забезпечення управління, інформаційним ресурсом і основним первинним носієм важливої облікової інформації [6], інформаційною моделлю [7]. Вважаємо, фінансову звітність у цьому аспекті слід розглядати як джерело фінансової інформації або безпосередньо інформацією.

Існує думка, що поняття «джерело інформації» не слід ототожнювати з поняттям «інформація», оскільки будь-яке джерело інформації — це особливим чином структурована інформація. Іншими словами джерело інформації — це система, компоненти якої забезпечують розміщення, доступність та цілісність інформації у відповідності до її призначення. Фінансову звітність можна вважати системою, оскільки вона має ознаки, властиві системі: наявність зв'язків (в тому числі зворотних), поділ на частини, наявність структури (упорядкованих елементів), цілеспрямованість, збереження певної стійкості в заданих межах під впливом зовнішніх факторів [8].

Разом з тим, як і будь-яка інформація, фінансова звітність має, по-перше, чітко визначені об'єкт, суб'єкт і сформульовані завдання, які суб'єкт ставить відносно даного об'єкта (рис. 2).

Рис. 2. Суб'єкт, об'єкт та завдання фінансової звітності

По-друге, фінансова звітність має свої джерела та одержувачів (адресатів), що притаманно інформації в цілому. При цьому одержувачами фінансової звітності є її суб'єкти (зовнішні та внутрішні користувачі), а щодо джерел формування фінансової звітності існують окремі неясності.

Фінансову звітність здебільшого в науковій літературі услід за Законом «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» розглядають як вид бухгалтерської звітності, а проф. Ф. Бутинець стверджує, що термін «бухгалтерська звітність» означає лише те, що ця звітність підготовлена у системі бухгалтерського обліку» [9]. Автор даної статті у публікації [10] доводить, що, навпаки, поняття і зміст фінансової звітності є ширшим. Для досягнення своєї мети і виконання завдань вона відображає узагальнені показники бухгалтерського обліку та включає відомості про галузь, види діяльності, опис концептуальних засад і принципів облікової політики суб'єкта господарювання, а також судження керівництва про фактичні і потенційні події та їх наслідки.

По-третє, можливість використання інформації для ефективного управління зумовлена низкою її властивостей, які в значній мірі співпадають з якісними характеристиками фінансової інформації, наведеними в Концептуальній основі подання фінансової звітності (далі — Концептуальна основа) [11] (рис. 3).

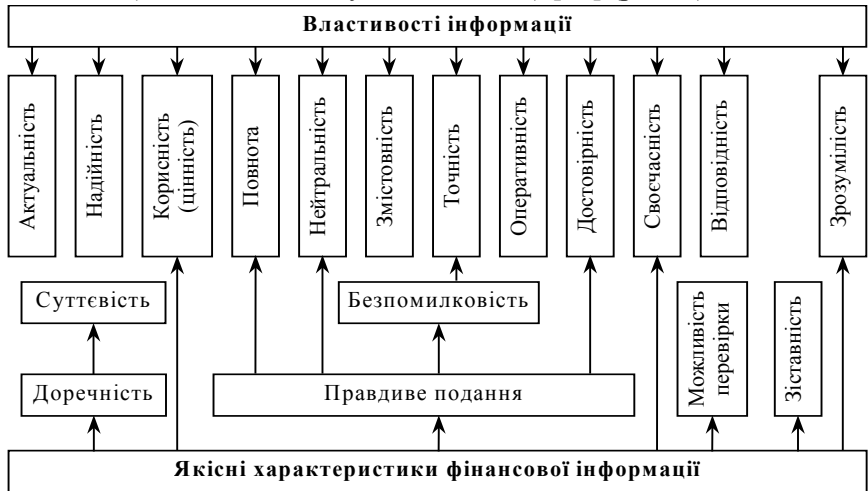

Рис. 3. Взаємозв'язок між властивостями інформації та якісними характеристиками фінансової інформації

Необхідно зауважити, що Концептуальна основа використовує термін «фінансова інформація», яка наводиться у фінансових звітах, а також може бути надана в інший спосіб. На відміну від П(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [12], яке визначає якісні характеристики фінансової *звітності*, Концептуальна основа наводить якісні характеристики *корисної фінансової інформації*. Таке трактування вітчизняними розробниками практично ставить знак рівняння між фінансовою звітністю та фінансовою інформацією.

Наукова література з бухгалтерського обліку [3] та менеджменту [13] серед видів економічної інформації не виділяють фінансову інформацію. В той же час автори навчального посібника з фінансового менеджменту [14] зазначають, що все розмаїття відносин, в яке підприємство вступає з суб'єктами зовнішнього середовища, базується на фінансовій інформації про це підприємство, яка являє собою набір даних (у систематизованій певним чином формі) про стан:

— господарських ресурсів, зобов'язань і фінансових джерел суб'єкта господарювання;

— рівня прибутку і витрат, що дозволяють судити про очікувані доходи і пов'язані з ними ризики;

— оборотів суб'єкта господарювання та якості його активів;

— обсягу і якості потоків грошових коштів.

Фінансова інформація, продовжують автори, є продуктом праці вищого менеджменту кожного підприємства.

Вважаємо, що фінансова інформація є окремим видом економічної інформації, поряд з плановою, обліковою, звітною, статистичною, довідковою та нормативною, при класифікації останньої за ознакою призначення (функціями).

Отже, в сучасному суспільстві інформація є найважливішим стратегічним ресурсом системи управління. Забезпечуючи комунікаційний зв'язок між керуючим органом і керованим об'єктом на підприємстві, фінансова звітність є джерелом фінансової інформації, яка має свій, суб'єкт, об'єкт і завдання та якій притаманні всі основні властивості інформації в цілому.

Література

1. Іваненко В. О. Аналіз стану наукових досліджень щодо удосконалення показників звітності підприємства / Іваненко // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. — 2009. — № 3 (49). — С. 67.

2. *Іваненко В. О., Семчук І. В.* Систематизація наукових досліджень з проблем звітності підприємства / Іваненко В.О. // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. — 2009. — № 4 (50). — С. 53—64.

3. *Бенько М. М.* Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: [монографія] / Бенько М. М. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. — 336 с.

4. http://adhdportal.com/book_2781_chapter_31_Sushhnost_i_osnovnyye_vidy_ehkonomicheskoy_informacii.html

5. *Хомин П.* Облікове забезпечення звітності про фінансові результати має бути методологічно обґрунтованим / П. Хомин // Бухгалтерський облік і аудит. — 2004. — № 6. — С. 9—15

6. *Івахів Ю.* Сутність і роль фінансової звітності у систему інформаційного забезпечення суб'єктів ринку / Івахів Ю. // [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.econa.at.ua/Vypusk_5/ivahiv.pdf

7. *Малышкин А. И.* Финансовая отчетность предприятия: международные и национальные стандарты: [учебное пособие] / А. И. Малышкин. — [2-е изд., доп. и испр.]. — Суммы: Університетська книга, 2001. — 158 с.

8. *Євдокимов В. В.* Бухгалтерський облік як інформаційна система: загальні методологічні підходи / Євдокимов В. В. // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. — 2009. — № 1(47). — С. 35—41.

9. *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський облік в Україні. Міфологія. Ч. 2. — Житомир: ЖДТУ, 2003. — 524 с.

10. *Озеран А. В.* Бухгалтерська чи фінансова звітність? Подібності та розбіжності / Озеран А. В. // Збірник наукових праць. Луцький НТУ / Економічні науки. Серія «Облік і фінанси». — 2011. — Вип. 8 (29). Ч. 3. — С. 413—419.

11. Концептуальна основа подання фінансової звітності [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено наказом Міністерства України від 31.03.1999 р. № 87 та зареєстровано у Міністерстві юстиції України 21.06.1999 р. за № 391/3684 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua>

13. *Хміль Ф. І.* Менеджмент: [підручник] / Ф. І. Хміль. — К.: Вища шк., 1995. — 351 с.

14. *Кузьменко Л. В.* Фінансовий менеджмент: [навчальний посібник] / Л. В. Кузьменко, В. В. Кузьмін, В. М. Шаповалов. — Херсон: К-89 Олді-плюс, 2003. — 240 с.

Стаття надійшла до редакції 15 квітня 2012 р.